

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา เรื่อง “การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างของกระบวนการผลิตข่าววิทยุเนชั่น” นี้ มีแนวคิดสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

1. แนวคิดเรื่องโครงสร้าง และผลกระทบของสื่อมวลชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับข่าว เสรีภาพ และความเป็นกลางของสื่อมวลชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนกับการกำหนดวาระ (Agenda - Setting)
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการข่าววิทยุ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเนชั่น

แนวคิดเรื่องโครงสร้าง และผลกระทบของสื่อมวลชน

Dennis McQuail กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้าง และหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ว่า ทฤษฎีนี้ จัดอยู่ในประเภททฤษฎีทางสังคมวิทยา ซึ่งอธิบายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำซาก และ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ถูกรวบรวมจัดขึ้นในรูปของความเป็นสถาบันด้วยเหตุผลในแง่ “ความจำเป็น” ของสังคม ในขณะที่ Merton (1957) มองว่า สังคมนั้น ถูกพิจารณาว่า เป็นระบบหนึ่งที่มีส่วนต่าง ๆ หรือระบบย่อย มีความเกี่ยวพันติดต่อกัน ซึ่งสื่อมวลชนก็เป็น ส่วนหนึ่งของระบบด้วย ระบบย่อย ๆ เหล่านี้ แต่ละระบบจะช่วยกันผดุงรักษาระบบใหญ่ เอาไว้ ในทฤษฎีนี้ สื่อมวลชนถูกมองว่า เป็นตัวเชื่อม เพื่อทำให้เกิดการรวมตัวกันเข้าของ ทุกส่วนในสังคม เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม สื่อมวลชนพยายามที่จะสนองต่อ ความต้องการของสมาชิกในสังคม ทั้งที่เป็นรายบุคคล และที่เป็นกลุ่มก้อนอย่างสม่ำเสมอ (ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ, 2531)

ในขณะที่ Harold D.Lasswell กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ว่า

1. การสอดส่อง แจ้งข้อเท็จจริงให้สังคม (Surveillance) โดยการรายงานข่าว และ การนำเสนอข่าวที่เกิดขึ้น
2. การวิพากษ์วิจารณ์สังคม (Correlation) เป็นการแปลความหมาย (Interpretation) จากเนื้อหาข่าวที่เกิดขึ้น
3. การถ่ายทอดมรดกทางสังคม (Heritage) สื่อมวลชนยังสามารถให้ความรู้แก่ผู้รับ สารได้ทั้งโดยทางตรง (การศึกษา) และโดยทางอ้อม (การเรียนรู้)
4. กิจกรรมบันเทิง (Entertainment)

วิทยุกระจายเสียงในรูปแบบสถานีข่าวสาร (News Station) เป็นรายการที่มีแต่ข่าวสาร และการพูดคุยทั้งหมด แต่บางสถานีที่กำลังจะเข้าสู่การเป็นสถานีข่าวสารอย่างเต็มรูปแบบ อาจจะต้องมีการสลับกับการจัดรายการเพลงด้วย เช่น สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ คลื่นเอฟเอ็ม 97.0 เมกะเฮิร์ต อย่างไรก็ตาม สถานีข่าวสาร มีเป้าหมายสำคัญร่วมกันคือ การสอดส่อง แจ้งข้อเท็จจริงให้สังคม (Surveillance) การวิพากษ์วิจารณ์สังคม (Correlation) การถ่ายทอดความรู้ทั้งทางตรง และทางอ้อม

ส่วนแนวทางในการจัดระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่ดำเนินการกันอยู่ทั่วโลกนั้น อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2538) มองว่า อาจแบ่งออกเป็นแนวใหญ่ ๆ ได้ 3 แนวทางคือ

1. ระบบรัฐเป็นผู้ให้บริการ หรือสื่อสารเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ (Public Service System)
2. ระบบที่ธุรกิจเอกชนเป็นผู้ให้บริการ หรือสื่อสารในตลาดเสรี (Free Market System)
3. ระบบผสมระหว่างแนวสื่อสารเพื่อประโยชน์สาธารณะกับการเปิดให้ธุรกิจเอกชนเข้ามาดำเนินการ (Mixed System) ทั้งนี้ โดยเปิดให้องค์กรสาธารณะ และสถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคมเข้าดำเนินการได้

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงการจัดระบบความเป็นเจ้าของสื่อมวลชนประเภทอิเล็กทรอนิกส์กับอุดมคติขององค์กร (Organization ideology) และอุดมคติของความเป็นมืออาชีพ (Professional ideology) จะมีรูปแบบ ดังนี้

	อุดมคติขององค์กร (Organization ideology)	อุดมคติของความเป็นมืออาชีพ (Professional ideology)
เอกชน (Private)	แสวงหากำไร บริการข่าวสาร และความบันเทิง	สร้างสรรค์ เสรีภาพ ภราดรภาพ และเสมอภาค
รัฐ (State)	บริการข่าวสาร	รับใช้องค์กร นักการเมือง และข้าราชการ
สาธารณะ (Public)	บริการสาธารณะทุกกลุ่ม	รับใช้คนกลุ่มต่าง ๆ

ในทางปฏิบัติประเทศหนึ่ง ๆ มักเลือกเอาแนวทางรัฐเป็นผู้ให้บริการ หรือเอกชนเป็นผู้ให้บริการ แนวใดแนวหนึ่งเป็นแนวคิดหลักในการจัดระบบ เช่น สหราชอาณาจักร ใช้ระบบรัฐให้บริการเป็นแนวนโยบายหลัก และสหรัฐอเมริกาใช้ระบบธุรกิจเอกชนเป็นผู้ให้บริการเป็นแนวนโยบายหลัก

แต่ในความเป็นจริงแล้ว ก็มีการผสมผสานแนวความคิดอีกแนวหนึ่งเข้ามาเสริมให้ระบบมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความเรียกร้องต้องการของสมาชิกสังคมด้วย เช่น แม้ว่าสหราชอาณาจักรจะมีระบบวิทยุและโทรทัศน์สาธารณะอย่างบีบีซี ก็เปิดให้มีระบบวิทยุและโทรทัศน์ของเอกชนเข้ามาดำเนินการแข่งขันด้วย ส่วนในสหรัฐอเมริกา ระบบโทรทัศน์ของธุรกิจเอกชนเป็นระบบใหญ่ที่ประกอบด้วยเครือข่าย แต่รัฐบาลยังได้จัดตั้งระบบสาธารณะ คือ Public Broadcasting Service หรือ PBS ด้วย (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2538)

แม้ว่า ประเทศส่วนใหญ่จะปรับเปลี่ยนระบบไปในแนวทางที่ผสม (Mixed System) กันมากขึ้น สำหรับวิทยุกระจายเสียงในประเทศในโลกลำดับประเทศไทย ก็เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังปรับเปลี่ยนไปสู่แนวทางที่ 3 นั่นเอง กล่าวคือ รัฐยังเป็นเจ้าของสถานี แต่มีการสัมปทานสถานีวิทยุทั้งคลื่น หรือบางช่วงเวลา เพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาบทบาทในการจัดรายการข่าวเพิ่มมากขึ้น

ทั้งนี้ หากมองกระแสความเปลี่ยนแปลงจะพบว่า ทั่วโลกกำลังมีการถกเถียงกันว่า ควรปฏิรูปวิทยุ และโทรทัศน์ไปในทิศทางใดกันแน่ และจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร จึงจะยังคงรักษาประโยชน์ของผู้ฟัง และผู้ดูไว้ให้ได้มากที่สุด (McQuail, 1986 และ Blumler and Hoffmann - Riem, 1992 อ้างในอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2538)

นอกจากนี้ ผลกระทบอันเนื่องมาจากโครงสร้างขององค์กรด้านสื่อ มีปัจจัยมาจากการเพิ่มการลงทุนมากขึ้น การลงทุนในสื่ออื่น ๆ จากที่มีอยู่ ยังมีปัจจัยทางด้านกระบวนการเศรษฐกิจในระยะยาวที่ก่อให้เกิดการรวมตัวทางธุรกิจ หรืออาจจะเรียกว่า การรวบอำนาจทางเศรษฐกิจ (Concentration of Economic Power) Johnson and Hoak (1970) ได้แบ่งลักษณะการรวบอำนาจทางเศรษฐกิจของสื่อมวลชนไว้ 4 ประเภท ได้แก่

1. Cross - control การเป็นเจ้าของสื่อมวลชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งมากกว่าหนึ่งประเภท เช่น เจ้าของหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นมีสถานีวิทยุของตัวเองอีกหนึ่งสถานี
2. Multiple control การที่บริษัทเอกชนเป็นเจ้าของสื่อมวลชนประเภทหนึ่งประเภทใดมากกว่าหนึ่ง เช่น การเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์หลายฉบับในพื้นที่ที่แตกต่างกัน

3. Conglomerate control การเป็นเจ้าของสื่อมวลชนโดยบริษัทที่มีความสนใจหลากหลาย ในสื่อประเภทอื่น หรือในงานด้านอื่น เช่น การเป็นเจ้าของสถานีโทรทัศน์ของบริษัทด้านประกันภัย
4. Oligopolic control การครอบงำสื่อมวลชนโดยบริษัทยักษ์ใหญ่เพียงไม่กี่บริษัท เช่น การควบคุมรายการบันเทิงทางสถานีโทรทัศน์ของบริษัทเครือข่ายยักษ์ใหญ่ เป็นต้น

ในสหรัฐอเมริกา ลักษณะ Cross - control ยังมีอยู่ตามเมืองใหญ่ และเมืองที่มีขนาดเล็ก ผลการสำรวจของรัฐบาลกลาง พบว่า ชุมชนจำนวน 72 แห่ง ที่มีหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นเพียงฉบับเดียว จะเป็นเจ้าของสถานีวิทยุกระจายเสียงที่มีเพียงหนึ่งสถานีในท้องถิ่นนั้นด้วย ในชุมชนอีกประมาณ 180 แห่ง มีหนังสือพิมพ์ที่ควบคุมสถานีวิทยุกระจายเสียงหนึ่งสถานี แต่ไม่ใช้มีเพียงสถานีเดียวในชุมชน คณะกรรมการการสื่อสารแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The Federal Communications Commission หรือ FCC) พยายามที่จะจำกัดการครอบครองในลักษณะดังกล่าว หนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่หลายฉบับจึงได้ละทิ้งสถานีวิทยุกระจายเสียงในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนกับการเป็นเจ้าของสถานีวิทยุในเมืองอื่น ๆ แทน

ส่วนในลักษณะ Multiple control การขยายกลุ่ม (หรืออาจจะเรียกว่า “ลูกโซ่” ในภาษาอย่างไม่เป็นทางการ) จะถูกโจมตีมากที่สุดในกลุ่มหนังสือพิมพ์ ในสื่อกระจายเสียง การครอบครองหลายคลื่นจะถูก FCC จำกัด ก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หนังสือพิมพ์รายวันน้อยกว่า 5 เปอร์เซ็นต์มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่ม แต่ภายในปี พ.ศ. 2514 หนังสือพิมพ์รายวันมากกว่าครึ่งที่มีเจ้าของในแบบลูกโซ่ และได้เพิ่มขึ้นมากกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ภายในสิ้นทศวรรษที่ 2513 ทั้งนี้ 60 เปอร์เซ็นต์ดังกล่าวแสดงถึง 75 เปอร์เซ็นต์ของการตีพิมพ์หนังสือพิมพ์ทั้งหมด (Bagdikian, 1979) บริษัทแกนเนต (Gannett) กลุ่มบริษัทที่ใหญ่ที่สุด ควบคุมหนังสือพิมพ์มากกว่า 80 ฉบับในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ส่วนสถานีโทรทัศน์ มีเพียงหนึ่งช่องจากทั้งหมด 5 ช่องทางคลื่นความถี่ VHF (ช่อง 2 - 13) ที่เป็นอิสระในทศวรรษที่ 2513 ส่วนที่เหลือเกี่ยวข้องกับกลุ่ม หรือมีสื่ออื่นเป็นเจ้าของในพื้นที่เดียวกัน ส่วนวิทยุกระจายเสียงนั้น การเป็นเจ้าของสื่อมากกว่าหนึ่งมีประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ของสถานีวิทยุในระบบเอเอ็ม และเอฟเอ็มในเมืองใหญ่

จากสถิติในลักษณะ Conglomerate control พบว่า องค์กรในลักษณะนี้กำลังเพิ่มขึ้นมาก จะไม่พบว่า บริษัทที่มีขนาดโตก็แล้วแต่จะเลือกมีรูปแบบทางการสื่อสารเพียงรูปแบบเดียว สถานีโทรทัศน์เครือข่าย อาทิ ซีบีเอส เอ็นบีซี และ เอบีซี ตามความเป็นจริงจะรวมกลุ่มกับกลุ่มที่มีความน่าสนใจหลากหลาย อาทิ กลุ่มที่สัมพันธ์กับการกระจายเสียง รายการ การเป็นเจ้าของสถานี ผู้ผลิตอิเล็กทรอนิกส์ และการวิจัย เป็นต้น แต่บริษัทเหล่านี้ได้ก้าวเข้าสู่ด้านอื่น ๆ เช่น การผลิตหนังสือ ทักษะศึกษา การผลิตของเด็กเล่น การพัฒนาที่อยู่อาศัย และ

การลงนามด้านกลาโหม เช่น สถานีโทรทัศน์ซีบีเอส เป็นเจ้าของทีมเบสบอลนิวยอร์ก แยกก็เป็นต้น

บริษัทที่เริ่มดำเนินการพิมพ์นิตยสาร หรือหนังสือพิมพ์ยังมีความหลากหลาย เช่นเดียวกัน ขั้นตอนโดยทั่วไปสำหรับผู้ผลิตเพื่อให้ได้รับหุ้นส่วนในการควบคุมบริษัทหนังสือพิมพ์ ด้วยเหตุนี้ การให้ความเชื่อมั่นในการจัดหาวัตถุดิบโดยพื้นฐาน แต่ยังมีการผลิตผลิตภัณฑ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ไทม์ อิงค์ ซึ่งเริ่มผลิตนิตยสารเพียงฉบับเดียว ได้ขยายสาขาไปยังนิตยสารฉบับอื่น ๆ และเข้าสู่การผลิตหนังสือ และการกระจายเสียง บริษัทเดอะนิวยอร์ก ไทม์ ยังคงออกหนังสือพิมพ์ เดอะนิวยอร์ก ไทม์ แต่ยังคงผลิตหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ด้วย รวมทั้งนิตยสาร หนังสือ และ ไมโครฟิล์ม

ส่วนลักษณะ Oligopolic control เกิดขึ้นได้น้อยกว่าลักษณะอื่น เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมี 3 - 4 บริษัทที่ควบคุมตลาดรถยนต์ส่วนใหญ่ของประเทศไว้ได้นานหลายปี อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์เมื่อไม่นานมานี้ พบว่า มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในงานด้านสื่อมวลชนในบริษัทระดับเล็ก ๆ กว่า ในการนำเสนอต่อหน้าคณะกรรมการการค้าแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (The Federal Trade Commission) Ben H. Bagdikian นักวิเคราะห์ของหนังสือพิมพ์ได้กล่าวหาว่า ผู้บริหารจำนวนไม่น้อยกว่า 100 คนได้ควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จต่อสื่อทุกประเภทส่วนใหญ่ในสหรัฐ เขาอ้างตัวเลขจากรัฐบาลที่ระบุว่า บริษัท 20 แห่งควบคุมการจำหน่ายหนังสือพิมพ์ 52 เปอร์เซ็นต์ 20 เปอร์เซ็นต์ควบคุม 50 เปอร์เซ็นต์ของหนังสือพิมพ์ที่ออกเป็นกำหนดระยะ 20 เปอร์เซ็นต์ควบคุม 52 เปอร์เซ็นต์ของการจำหน่ายหนังสือ และอีก 20 เปอร์เซ็นต์ควบคุม 76 เปอร์เซ็นต์ ของการจำหน่ายแผ่นเสียงและเทป นอกจากนี้ 13 บริษัท เป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ 3 บริษัท และบริษัทโฆษณาอีก 10 บริษัท สามารถเข้าถึงผู้ชมโทรทัศน์ได้ถึง 2 ใน 3 และมี 7 บริษัทที่ควบคุมการวางจำหน่ายฟิล์ม 75 เปอร์เซ็นต์ มีบางบริษัท เช่น บริษัทไทมส์ มิวเรอส์ ไนครอสส แอนเจลิส ที่เห็นเด่นชัดว่า ดำเนินธุรกิจด้านสื่อมากกว่าหนึ่งประเภท (Bagdikian, 1979)

โดยทั่วไปแล้ว นักวิพากษ์วิจารณ์กล่าวโจมตีการที่เจ้าของสื่อรวบอำนาจทางเศรษฐกิจว่าเป็นการขัดขวางการแสดงออกที่มีความหลากหลาย การนำเสนอโอกาสในการจัดการข้อมูลที่เหมาะสม การนำเสนอจตุรรวมของอำนาจที่ไม่สมบูรณ์ ปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ

1. การรวบอำนาจในการควบคุมช่องทางการสื่อสารให้อำนาจที่มากเกินไปแก่บริษัทยักษ์ใหญ่ด้านสื่อเทียบกับบริษัทคู่แข่งชั้นหรือไม่
2. การรวบอำนาจเป็นการลดความรอบด้านของข้อมูล และความหลากหลายของการถกเถียงของสาธารณะหรือไม่

3. การเป็นเจ้าขององค์กรด้านข่าวโดยกลุ่มบริษัทที่เป็นเครือ(Conglomerate)เป็นอันตรายต่อความสมบูรณ์ของกระบวนการผลิตข่าวหรือไม่
4. เจ้าของหนังสือพิมพ์ หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ ที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ สามารถรับใช้ชุมชนได้อย่างอย่างระมัดระวัง หรือรอบคอบหรือไม่

โดยทั่วไปแล้ว นักวิพากษ์วิจารณ์แสดงความเกรงกลัว ต่ออำนาจทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าอำนาจในการควบคุม หรืออำนาจในการจัดการข้อมูลให้เหมาะสม นักวิพากษ์วิจารณ์สื่อ ยังสันนิษฐานด้วยว่า การแข่งขันของหนังสือพิมพ์ภายในเมืองใหญ่ ๆ จะสร้างผลประโยชน์จากข้อมูลที่มีความรอบด้าน และความคิดเห็นที่มีความหลากหลาย ซึ่งสภาพการผูกขาดของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันไม่สามารถกระทำได้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการผูกขาดโดยสิ้นเชิงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และข้อมูล เป็นสิ่งที่ไม่เคยสำเร็จ เนื่องจากจะมีสื่อในรูปแบบอื่นมาแทนช่องว่างนั้นได้ (Davison, Boylan, and Yu, 1982 : 34-38)

ระบบสื่อมวลชนตามการแบ่งของ Siebert และ Schramm (1963) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่

1. ระบบอำนาจนิยม
2. ระบบเสรีนิยม
3. ระบบสหภาพโซเวียต - คอมมิวนิสต์
4. ระบบการรับผิดชอบต่อสังคม

นอกจากนี้ ยังมีการแบ่งระบบสื่อมวลชนที่ใช้กันแพร่หลายเป็น 3 ประเภท (Davison 1965) ได้แก่

1. สื่อมวลชนในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย
2. คอมมิวนิสต์
3. ประเทศกำลังพัฒนา

แต่การแบ่งในลักษณะนี้ ก่อให้เกิดความยุ่งยาก เนื่องจากบางประเทศปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์และเป็นประเทศกำลังพัฒนา ประเทศกำลังพัฒนายังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ ประเทศโลกที่ 3 กับประเทศโลกที่ 4 หรือประเทศที่ร่วงรอยจากการจำหน่ายน้ำมัน ยิ่งไปกว่านั้น การเปลี่ยนแปลงภายในแต่ละประเทศยังส่งผลกระทบต่อระบบสื่อมวลชนด้วย

การพิจารณาระบบสื่อมวลชนอีกประเภทหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การพิจารณาจาก

- ระบบปัจเจกนิยม (Individualism)
- การรวมศูนย์ (Collectivism)

วิธีการที่มีเหตุผลที่จะเข้าใจระบบสังคม คือการเริ่มมองที่ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น หรือสมมุติฐานที่ว่า ระบบสังคมยึดธรรมชาติของความเป็นปัจเจกนิยม ซึ่งเป็นธรรมชาติของสังคมและความสัมพันธ์ของปัจเจกนิยมกับสังคมและรัฐ แน่แน่นอนว่า ไม่มีประเทศใดที่สามารถบรรยายได้เหมือนกับในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศนั้น หรือที่มีการกล่าวอ้างกันทางความคิดข้อสมมุติฐาน หลักการ แต่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่สังคมได้สร้างขึ้น อาทิ ข้อสมมุติฐาน หลักการ และคุณค่าของสิ่งที่ได้บัญญัติขึ้น สิ่งที่เข้ามา และออกไปจากระบบการสื่อสารสะท้อนแนวความคิดของปัจเจกบุคคล และสังคม

แนวความคิดที่มีความแตกต่างกันอย่างยิ่งของประชาชนกับความสัมพันธ์กับสังคม ดูเหมือนว่า จะมีประโยชน์กว่าความแตกต่างระบบหนึ่งจากอีกระบบหนึ่ง ระบบหนึ่งเป็นปัจเจกนิยม ซึ่งให้ปัจเจกบุคคลอยู่เหนือกลุ่ม อีกระบบหนึ่งคือ ระบบรวมศูนย์ ซึ่งให้กลุ่มอยู่เหนือปัจเจกบุคคล

ไม่มีประเทศใดที่เป็นระบบปัจเจกนิยม หรือระบบรวมศูนย์สุดขั้ว หน้าที่สำคัญในการปกครองกลุ่มในระบบรวมศูนย์นิยมในสังคมคือ การเผชิญหน้ากับระบบปัจเจกนิยม ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่มีระบบปัจเจกนิยมอาจจะพบว่า มีระดับของระบบรวมศูนย์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

หากมีการกำหนดระบบการสื่อสารทั้งหมดในโลกเป็นระบบปัจเจกนิยม และระบบรวมศูนย์นิยม จะเห็นเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ระบบปัจเจกนิยมที่ไม่สิ้นสุด ได้แก่ประเทศอุตสาหกรรมยักษ์ใหญ่ในตะวันตก รวมทั้งออสเตรเลีย และญี่ปุ่น โดยสหรัฐเป็นประเทศที่มีระบบปัจเจกนิยมสุดขั้ว

2. ระบบรวมศูนย์ที่ไม่สิ้นสุด ได้แก่ ประเทศที่ปกครองด้วยการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ประเทศจีนในช่วงที่ปกครองโดย “Gang of Four” ในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม ระหว่างปี พ.ศ. 2509 - 2520 ซึ่งเป็นช่วงระบบรวมศูนย์สุดขีด

3. ระหว่างสิ่งที่เรียกว่า ประเทศกำลังพัฒนา

ในแนวความคิดเรื่องมนุษย์ของสหรัฐอเมริกา ระบุว่า “เขา” หรือ “เธอ” เป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งเป้าหมายของสังคม คือ การพิทักษ์รักษา และเพิ่มความมีเกียรติของปัจเจกบุคคล การยอมรับความเป็นปัจเจกบุคคลเป็นมาตรฐานการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย ปัจเจกบุคคลเป็นสิทธิที่ได้รับการปกป้องโดยรัฐธรรมนูญ ซึ่งประชาชนมีเหตุผล และรับผิดชอบโดยพื้นฐาน ปัจเจกบุคคลมีอยู่ในเครือข่ายสังคม แต่สามารถเคลื่อนย้ายเข้าออกกลุ่มย่อยโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาล หรือการอนุมัติจากกลุ่มเพื่อน ในสังคมสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสังคมเปิดปัจเจกบุคคลไม่มียศถาบรรดาศักดิ์ หรือเอกลักษณ์ทางการเมืองที่ระบุว่า เป็นเขาหรือเป็นเธอในตำแหน่งทางสังคมอย่างแน่นอน หรือการปกป้องจากการสั่นไหวไปสู่ตำแหน่งทางสังคมที่ต่ำกว่า หรือสูงกว่า จากการดิ้นรนต่อสู้ของปัจเจกบุคคลไปสู่หลักการ หรือทฤษฎี

ส่วนแนวคิดของเหมาเจ๋อตงเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์และสังคม ตามที่มีการแปลความหมายโดยผู้ที่กุมอำนาจในระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรมปี พ.ศ. 2509 - 2520 ผู้หญิง หรือผู้ชายไม่ได้ถูกมองว่า เป็นปัจเจกบุคคล หรือมีปรัชญาเกี่ยวกับปัจเจกนิยม ในทางตรงกันข้ามประเทศจีนในขณะนั้นถูกสอนให้กำจัดระบบปัจเจกนิยม โดยสูตรการต่อสู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การแปรรูป ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งของระบบคอมมิวนิสต์จีนในช่วงเวลา 10 ปี

เหมาเจ๋อตง มองว่า มนุษย์หนึ่งคนเป็นสมาชิกของกลุ่มในหลากหลายระดับ เช่น ในระดับสมาชิกของชนชั้น กลุ่มชน และประชาชน เหมาเจ๋อตงได้ตั้งคำถามในปี พ.ศ. 2492 ก่อนที่จะประกาศให้จีนเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนว่า “ใครคือประชาชน” คำตอบของเขาคือ ในช่วงขณะนั้นในจีนมีชนชั้นทำงาน ชาวไร่ชาวนา ชนชั้นกลางในเมือง และชนชั้นกลางในระดับชาติ “มวลชน” มีสมาชิกอยู่ในชนชั้นเหล่านี้

การชี้แนะที่เหมาเจ๋อตงได้สอนในช่วงของ ความสับสนวุ่นวายของการปฏิวัติวัฒนธรรม เป็นหลักการของการรับใช้ประชาชน เหมาเจ๋อตง กล่าวว่า “จุดยืนในการเดินทางของเราคือการรับใช้ประชาชนด้วยหัวใจ และไม่แยกออกจากมวลชน การดำเนินการในทุกกรณีจากผลประโยชน์ของประชาชน และไม่ใช้จากผลประโยชน์ของตัวเอง หรือจากผลประโยชน์ของกลุ่มเล็ก และจะจำแนกแยกแยะความรับผิดชอบของพวกเราต่อประชาชนด้วยความรับผิดชอบที่จะนำไปกับพรรค (เหมาเจ๋อตง 1967 หน้า 95)

นี่คือสิ่งที่ไม่เพียงแต่ไม่มีเหตุผล แต่เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ของ “Gang of Four” เพื่อมุ่งสู่การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ และสร้างระบบคุณค่าใหม่ หรือระบบของการกระตุ้นในสังคมเกือบทั้งหมด ประชาชนทำงานหนัก เนื่องจากเหตุผลในแง่บุคคล เช่น ความร่ำรวย ความมีชื่อเสียง และมีอำนาจ แต่คำสอนของเหมาเจ๋อตุงในระหว่างการปฏิวัติวัฒนธรรมเป็นการทำงานหนัก เพื่อ “รับใช้ประชาชน” ไม่ใช่การค้นหาเพื่อความสำเร็จของบุคคล แต่มุ่งไปที่สิ่งดีงาม และเป้าหมายของกลุ่ม

สโลแกนสำคัญประการหนึ่งของจีนในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม หน้าที่สำคัญของระบบคอมมิวนิสต์จีน คือ การทำลายความเห็นแก่ตัว และการสร้าง Collectivism (po szu li kung) สำหรับเหมาเจ๋อตุงแล้ว การพัฒนาการปฏิวัติไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสถาบันทางสังคมอย่างสมบูรณ์ แต่เป็นการแปรรูปวัฒนธรรม ethos ไม่ใช่เป็นข้อสังเกตใหม่ที่ว่า เราไม่ควรเห็นแก่ตัว และมุ่งสู่สิ่งที่ดีเพื่อสาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับการสอนในทุกประเทศ และทุกศาสนา แต่การทำให้ประเทศชาติบริสุทธิ์จาก egoism และการเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินต่อไป และอาจจะแตกต่างจากเหมาเจ๋อตุงก็ได้

แบบอย่างของสหรัฐอเมริกา มีแนวโน้มที่จะยอมรับสังคมเท่าที่เป็นอยู่ และยอมรับประชาชนเท่าที่เป็นอยู่ สหรัฐอเมริกามองประชาชนว่า มีความสามารถในการใช้เหตุผล และการรับทราบความสนใจในตัวเอง และเห็นถึงความจำเป็นต้องการที่จะให้ประชาชนมีโอกาสมากที่สุด ในการอธิบายเหตุผล และติดตามไปด้วยความสุข แบบอย่างที่สำคัญของสหรัฐอเมริกาคือ การใช้เหตุผลมีความเป็นไปได้จากหลักพื้นฐานของการที่ข้อมูลข่าวสาร และความคิดสั้นไหลได้อย่างอิสระเสรีเท่านั้น ข้อสันนิษฐานคือ การมีเสียงหลากหลาย บางเสียงไม่ถูกต้อง แต่บางเสียงรับฟังได้ สาธารณชนสามารถสามารถเชื่อถือได้เข้าใจได้โดยรวม การทอดทิ้งซึ่งไม่ใช่ในผลประโยชน์ของสาธารณะ และการยอมรับว่า การรับความจำเป็นต้องการของปัจเจกบุคคล และสังคมที่เขาเป็นส่วนหนึ่ง (Siebert et al. 1963,p.51)

แบบอย่างของเหมาเจ๋อตุงไม่ยอมรับสังคมเท่าที่เป็นอยู่ จะต่อต้านเงื่อนไขในสังคมที่เป็นอยู่ จะไม่ยอมรับประชาชนเท่าที่เป็นอยู่ จะเห็นประชาชนว่า มีศักยภาพในการแปรรูปประเทศที่มีความยากจน และไม่มีอะไรเลยไปสู่ประเทศที่มีความทันสมัย และอุตสาหกรรม ทฤษฎีพื้นฐานของเหมาเจ๋อตุงคือ สิ่งที่ต้องทำก่อนในการสร้างประเทศคอมมิวนิสต์ใหม่ คือ การเพาะบ่ม หรือสร้างผู้ชายหรือผู้หญิงที่เป็นคอมมิวนิสต์ใหม่ คำสอนที่คุ้นเคยของเหมาเจ๋อตุงคือ “ประชาชนสามารถเปลี่ยนแผ่นดิน เทคนิค ผลการผลิต และหมู่บ้านได้ เนื่องจากพวกเขาได้เปลี่ยนความคิดแล้ว” สิ่งนี้สามารถนำมาใช้กับระบบอำนาจในการโน้มน้าว และการสื่อสารในเชิงบังคับเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ และความคิด และการขับเคลื่อนพลังของมวลชน

ลัทธิปัจเจกนิยมของสหรัฐอเมริกาได้สร้างการพาณิชย์ และระบบการสื่อสารรัฐวิสาหกิจ ซึ่งบางครั้งอาจจะได้เสรีภาพจากการควบคุมของรัฐบาล ในทางตรงกันข้าม ภายใต้

แนวคิดของเหมาเจ๋อตงระบบการสื่อสารที่ยังคงมีอยู่ ซึ่งรับใช้แนวคิดของคอมมิวนิสต์ที่เน้นย้ำ การควบคุมปัจเจกบุคคล และการมีใจจดจ่อกับ Collectivities ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องสูงสุด

รูปแบบของความเป็นเจ้าของ และระดับของการควบคุมเป็นอีกเกณฑ์หนึ่งที่ใช้แบ่งระบบ สื่อมวลชน โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ระบบรัฐบาลควบคุมอย่างเข้มงวด
2. ระบบผสม โดยรัฐบาล สาธารณะ และเอกชนควบคุม
3. ระบบเอกชนควบคุม

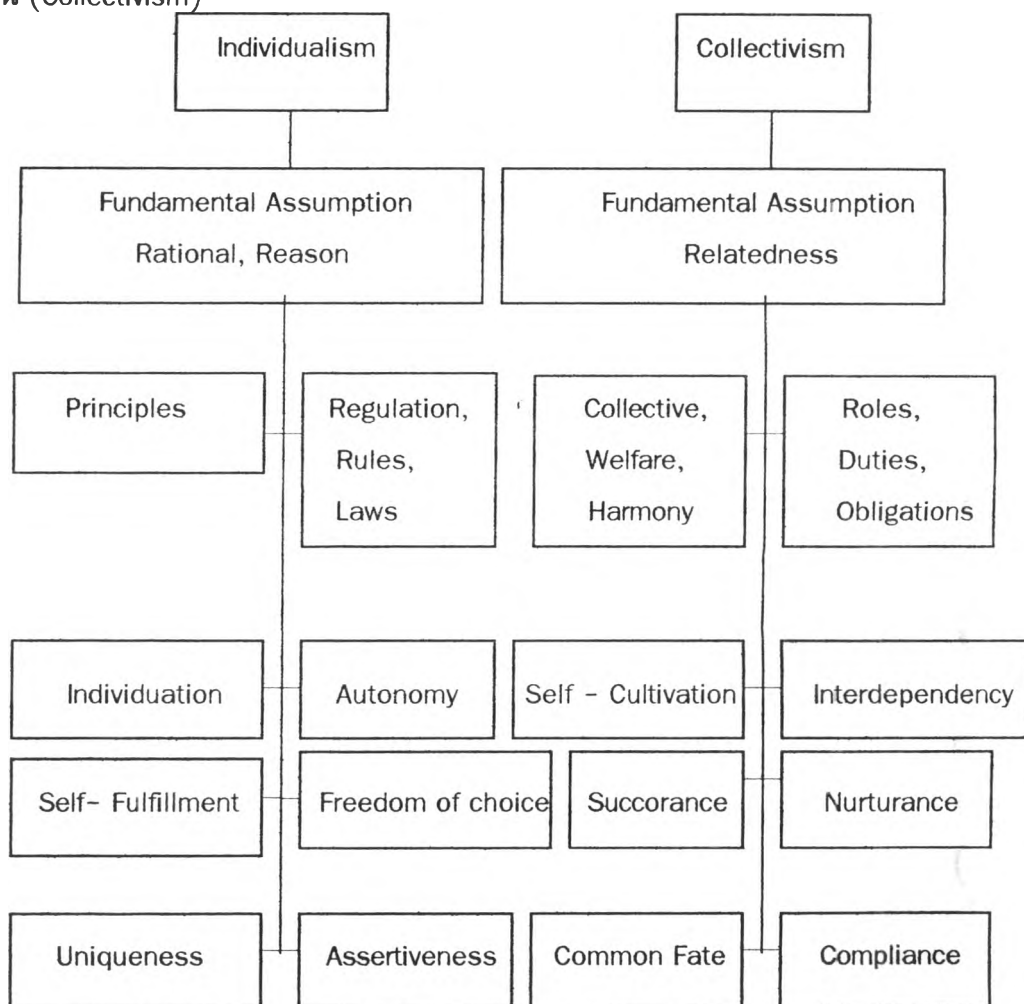
ในระบบรัฐบาลควบคุมอย่างเข้มงวด ได้แก่ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ระบบที่เอกชนควบคุม ได้แก่ ประเทศอุตสาหกรรมในตะวันตก ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น โดยมี สหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่งที่สดชัดที่สุด

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีระบบการกระจายเสียงในรูปแบบเชิงพาณิชย์ที่ยิ่งใหญ่ และเอกชนควบคุม แม้รัฐบาลจะดูแลเรื่องใบอนุญาต ในขณะที่บริษัทกระจายเสียงแห่งอังกฤษ หรือบีบีซี เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยราชสำนัก โดยไม่แสวงหากำไร ดำเนินการโดย Board of Governer มีอิสระในการจัดทำรายการ แต่คณะกรรมการชุดนี้ได้รับการแต่งตั้งจาก Queen in Council สถานีโทรทัศน์เสรีของอังกฤษ หรือไอทีวี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1954 เพื่อหาโฆษณาเข้า รายการได้ เจ้าหน้าที่จะควบคุมจำนวน และเนื้อหาของโฆษณา (จำกัดโดยเฉลี่ยไม่ให้มี โฆษณาเกิน 6 นาทีในหนึ่งชั่วโมง) บริษัทกระจายเสียงของญี่ปุ่น หรือNHK (Nihon Hoso Kyokai) ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล แต่จะมีหน่วยงานของรัฐบาลออกกฎระเบียบ ส่วนระบบกระจายเสียงของแคนาดาประกอบด้วยสถานีที่ดำเนินการโดยสาธารณะ และเอกชน มีเงินสนับสนุนจากโฆษณา และกองทุนสาธารณะ ในสวีเดน สถานีโทรทัศน์ดำเนินงานโดย บริษัทเอกชน ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการ 11 คน ในจำนวนนี้ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาล 5 คน

Geert Hofstede (1991) ให้ความหมายของคำว่า Individualism และ Collectivism ว่า Individualism มีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคม ที่ปัจเจกบุคคลมีความสัมพันธ์กันอย่างหลวม ๆ ทุกคนมีความคาดหวังที่จะดูแลตัวเอง หรือครอบครัวของพวกเขา หรือพวกเขาเองอย่างใกล้ชิด หรือโดยตรง Collectivism เป็นไปในลักษณะตรงกันข้าม เกี่ยวข้องกับสังคมที่ประชาชน ตั้งแต่เกิดรวมตัวกัน เพื่อความเข้มแข็ง เกาะกันเป็นกลุ่ม ซึ่งตลอดชีวิตของพวกเขาจะให้การปกป้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อแลกเปลี่ยนกับการจงรักภักดีอย่างไม่ต้องสงสัย

Hofstede อธิบายว่า สังคมที่มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง จะเน้นที่จิตสำนึกที่ “ตัวฉัน” สิทธิในการปกครองตนเอง ความมีอิสระทางอารมณ์ การริเริ่มของปัจเจกชน สิทธิในความเป็นส่วนตัว การหาความสำราญ ความมั่นคงทางด้านการเงิน ความจำเป็นในความสัมพันธ์ ฉันทมิตรกับเพื่อนพิเศษ และความเป็นสากลนิยม ส่วนสังคมที่เป็น Collectivism จะตรงกันข้าม เป็นจิตสำนึกของ “พวกเรา” อัตลักษณ์ของความเป็น Collectivity อารมณ์ที่ต้องพึ่งพา กลุ่มที่เป็นหนึ่งเดียว การมีหุ้นส่วน การมีภาระและหน้าที่ ความจำเป็นในการมีความมั่นคง และความสัมพันธ์ฉันทมิตรเพื่อนที่ผูกพันไว้ล่วงหน้า การตัดสินใจที่เป็นกลุ่ม และเป็นลักษณะเฉพาะนิยม

แผนภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างของระบบปัจเจกนิยม (Individualism) และระบบให้มึกรรรมสิทธิ์ร่วมกัน (Collectivism)

ที่มา : W.Phillipes Davison, James Boylan & Frederick, 1982

จากแผนภาพแสดงถึงสังคมในระบบปัจเจกบุคคลที่สนับสนุนหลักการเบื้องต้นของระบบเสรีนิยม (Liberalism) ระบบเสรีนิยมแสดงถึงปรัชญาทางการเมืองที่มีศีลธรรมจรรยา และวิถีชีวิตที่ปฏิเสธ “แบบแผน” การให้เหตุผล ระบบชุมชน และการจัดสังคมแบบชนบทรอบนิยม ประเพณีโบราณ ระบบเสรีนิยมทำหน้าที่ในฐานะผู้ก่อตั้งระบบปัจเจกนิยม และเติมช่องว่างที่ถูกละ

ปฏิเสธโดยเอาแต่อารมณ์ของเจ้าหน้าที่ และการอธิบายทางปรัชญาที่เข้าใจยาก ปรัชญาของเสรีนิยมมีข้อสันนิษฐานว่า บังเจกบุคคลเป็นผู้มีเหตุผล และสามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ดังนั้น จึงควรให้สิทธิแก่บังเจกบุคคลในการเลือกอย่างเสรีในระดับระหว่างบุคคล บังเจกบุคคลได้รับการพิจารณาเป็นผู้ที่แยกออกจากกัน มีการอิสระในการปกครองตนเอง มีความเพียงพอในตัวเอง และให้การเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น จากมุมมองทางด้านสังคม บังเจกบุคคลถูกพิจารณาเป็นนามธรรม และมีเอกลักษณ์สากล สถานภาพ และบทบาทของพวกเขาไม่ถูกกำหนดล่วงหน้า และสันนิษฐาน แต่กำหนดโดยความสำเร็จ อาทิ การศึกษา อาชีพ และสถานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น การมีปฏิกริยาตอบโต้กับผู้อื่น จะใช้หลักการของเหตุผล เช่น ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม การไม่แทรกแซง และไม่เกี่ยวข้อง บังเจกบุคคลที่มีเป้าหมายเดียวกันจะถูกนำมารวมตัวเป็นกลุ่มเดียวกัน กฎหมาย กฎข้อบังคับเป็นสถาบันในการปกป้องสิทธิของบังเจกบุคคล ทุกคนสามารถอ้างสิทธิโดยช่องทางที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ (เช่น ระบบกฎหมาย) ประเทศถูกปกครองโดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการคัดเลือก ซึ่งมีบทบาทในการปกป้องสิทธิบังเจกบุคคล และผ่านสถาบันสาธารณะ ด้วยเหตุผลนี้ ในวัฒนธรรมบังเจกบุคคลทุกคนถูกกระตุ้นให้มีอิสระในการปกครองตัวเอง การมีทิศทางของตัวเอง มีลักษณะพิเศษ การอ้างสิทธิ และการให้คุณค่าแก่ความเป็นส่วนตัว และเสรีภาพในการเลือก

ส่วน Collectivism จะเสนอการดัดแปลงแก้ไข การให้เหตุผล ชุมชน และแบบแผนที่ถูกสังคมกำหนด เช่น ในสังคมเอเชียตะวันออก ลัทธิขงจื้อ มีจริยธรรม และปรัชญาเบื้องต้นสำหรับการตีความด้วยตัวเอง และการกำหนดทางสังคม สังคม Collectivist ซึ่งสนับสนุนหลักการเบื้องต้นของลัทธิขงจื้อ ให้สิทธิพิเศษสิ่งที่ตั้งถามโดยทั่วไป และสังคมที่มีความกลมกลืนเหนื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคล บังเจกบุคคลทั้งหมดถูกสันนิษฐานว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายของความสัมพันธ์ระหว่างกัน บังเจกบุคคลถูกเข้าใจว่า จะถูกฝังตรึง และอยู่ในฐานะที่มีสถานะ และบทบาทพิเศษ พวกเขาจะถูกผูกมัดโดยความสัมพันธ์ที่แน่นถึงชะตากรรมโดยทั่วไป บังเจกบุคคลจะถูกกระตุ้นถึงผลประโยชน์ของประชาชน หรือของกลุ่มมากกว่าของตัวเอง จากมุมมองทางสังคม ภาระและหน้าที่จะอธิบายได้โดยบทบาท และบังเจกบุคคลจะ “เสียหน้า” หากไม่ประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่ การยินยอม และการประนีประนอมเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนบทบาทแนวความคิดของความยุติธรรม

การจัดระเบียบทางสังคมยังต้องรักษาเอาไว้ เมื่อทุกคนกระทำตามบทบาท และหน้าที่ของตัวเอง สถาบันที่ถูกมองว่า เป็นการขยายครอบครัว และเหมือนพ่อ และจริยธรรมที่ถูกต้องมีอำนาจในการครอบงำสูงสุด ในการส่งเสริมสวัสดิการ และความลงรอยทางสังคม บังเจกบุคคลจะถูกกระตุ้นให้ระงับความต้องการส่วนบุคคล ดังนั้น การพึ่งพา การช่วยเหลือ การสนับสนุน ชะตากรรมโดยทั่วไป และการเชื่อฟังเป็นสิ่งสำคัญในระบบ Collectivism ในเอเชียตะวันออก

แผนภาพที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบระบบปัจเจกบุคคล และ Collectivism ภายในวัฒนธรรมพิเศษ มีปรัชญามากหลายที่แข่งขันในด้านคุณค่า ในสหรัฐปรัชญาที่แข่งขัน เช่น อุนริคซ์นิยม กับเคร่งครัดนิยม จะทำทาบกับเสรีนิยม ในจีน พุทธศาสนา และขงจื้อ แข่งกับปรัชญาจริยธรรมการเมือง ในเอเชียตะวันออก แนวคิดเสรีได้แทรกซึมแข่งกับปรัชญาขงจื้อ ปรัชญาจริยธรรมทางการเมืองมีอิทธิพลอย่างล้าลึกต่อวัฒนธรรม และถูกเผยแพร่โดยผ่านการขัดเกลาทางสังคมของเด็ก

แนวคิดเรื่องข่าว เสรีภาพ และความเป็นกลางของสื่อมวลชน

คำนิยามของคำว่า ข่าว

W.Lippman (1922) ผู้เป็น “บิดาแห่งการก่อตั้งสังคมวิทยาว่าด้วยข่าว” และเป็นนักวารสารศาสตร์ ซึ่งให้ความสนใจเรื่อง “กระบวนการรวบรวมข่าว” มีทัศนะว่า กระบวนการรวบรวมข่าวเป็นการค้นหาสัญญาณ (Signal) ที่มีลักษณะชัดเจน ซึ่งต้องการจะหมายความถึงเหตุการณ์อันหนึ่ง ๆ ในที่นี้ “ข่าวจึงมิใช่กระจกที่ส่องให้เห็นความเป็นไปของสังคม หากแต่เป็นรายงานที่มองจากแง่มุมบางแง่มุมเท่านั้น และจากแง่มุมอันนี้เองที่กลับชี้ให้เห็นย้อนถึงตัวสื่อมวลชนนั่นเอง”

ส่วน R.Park (1940) นักวิจารณ์เรื่องการทำข่าวในยุคแรก ๆ อีกท่านหนึ่ง ได้ให้ความสนใจเรื่อง “คุณสมบัติสำคัญของข่าว” เริ่มต้นด้วยการเปรียบเทียบข่าวกับรูปแบบอื่น ๆ ของความรู้ เช่น ประวัติศาสตร์ที่เป็นการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตเช่นกัน และถือว่าเรื่องราวที่เป็นข่าวนั้นตั้งอยู่ระหว่างปลายทั้งสองข้างของเกณฑ์ 2 เกณฑ์ คือ “เรื่องราวที่รู้จักมักคุ้นกันดี” กับ “เรื่องราวที่ให้ความรู้” บนรอยต่อระหว่างเกณฑ์ทั้งสองนี้ ข่าวจะมีตำแหน่งแห่งที่ที่แน่นอนของตัวเอง และมักจะอยู่ค่อนข้างไปทางเกณฑ์แรกมากกว่าเกณฑ์หลัง

Warren Breed (1946) ได้รวบรวมคุณสมบัติด้านต่าง ๆ ของข่าวว่า ต้องเป็นเรื่องชายได้ ไม่ลึกลับซึ้งนัก เป็นเรื่องง่าย ๆ มีความถูกต้อง (Objective) ให้ความสนใจกับการกระทำ มีลักษณะน่าสนใจ มีวิธีการเขียนเฉพาะตัว มีลักษณะ “การนำเสนออย่างรอบคอบ ระมัดระวัง” (ศิริชัย ศิริกายะ และกาญจนา แก้วเทพ, 2531)

ข่าว คือ เรื่องอะไรบางอย่าง ซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน (สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2530)

ข่าว คือ เรื่องราว ซึ่งผู้อ่านของท่านมีความปรารถนาที่จะรู้ หรืออะไรก็ตามที่พัวพันกับสาธารณะ สวัสดิการ อะไรก็ตามที่ทำให้เกิดความสนใจ หรือที่ให้ข้อแนะนำแก่บุคคลเป็นราย ๆ

เกี่ยวกับทรัพย์สินของเขา หรือเกี่ยวกับพฤติกรรมของเขาเหล่านั้นแหละ คือ ข่าว (สุภา ศิริมานนท์, 2526)

ข่าว คือ การรายงานอย่างทันท่วงทีเกี่ยวกับเหตุการณ์ (Events) ข้อเท็จจริง (Facts) และความคิดเห็น ซึ่งมีผู้คนจำนวนมากให้ความสนใจ (W.L.Rever, 1984)

ข่าว คือ การรายงานเหตุการณ์อันประกอบด้วยข่าวสารที่ยังสด หรือยังไม่เป็นที่เปิดเผยมาก่อน โดยได้มีการรวบรวมมาอย่างถูกต้องแน่นอน และเขียนขึ้นโดยผู้รายงานข่าวที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี (P.H.Ault.E Emery, 1978)

ข่าว คือ สาระที่มีผู้รับ (ศิริชัย ศิริกายะ, 2536)

Guy Tuchman (1978) ศึกษา ข่าว ในแง่ของความเป็นจริงที่ถูกสร้างขึ้น และเสนอเรื่อง News as a Constructed Realities ไว้ในปี ค.ศ. 1978 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ข่าว ในแง่มุมมองที่ว่า สื่อมวลชนกำหนดกรอบให้คนเรารับรู้เหตุการณ์ในสังคม โดยที่งานข่าว (Newswork) ได้เปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้นให้เป็นข่าวด้วยการสร้างความหมายให้กับเหตุการณ์นั้น ซึ่ง Tuchman ให้ความสำคัญกับสังคมวิทยาเชิงอธิบายความหมายเป็นอย่างมาก เพราะทำให้เข้าใจการสร้างความเป็นจริงของข่าวได้อย่างชัดเจนกว่าแนวทางการศึกษาอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า จนถึงปัจจุบันนี้ มีผู้นิยาม และให้คำจำกัดความความหมายของคำว่า “ข่าว” เป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีความชัดเจนที่ เหมาะสมที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากสาเหตุที่ว่า ลักษณะของข่าวได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และบางครั้งคำจำกัดความของคำว่า “ข่าว” ส่วนใหญ่มาจากความคิดเห็นของบรรณาธิการ และของแต่ละบุคคลในสังคมที่เกี่ยวข้อง (ดร.ณิ หิรัญรักษ์, 2529) แต่หากจะมองถึงคุณสมบัติของข่าวแล้วจะแบ่งได้ดังนี้

1. ลักษณะของข่าว โดยทั่วไป ข่าวจะมีลักษณะที่แตกต่างกันได้ 2 ประเภท

1.1 ข่าวที่เกิดขึ้นทันทีทันใด เป็นเรื่องของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ ไฟไหม้ แผ่นดินไหว อุบัติเหตุ ฆาตกรรม และการจับกุม เป็นต้น

1.2 ข่าวที่มีการวางแผน ได้แก่ เหตุการณ์ที่มีการจัดเตรียมและวางแผนมาก่อน เช่น ข่าวการประชุม การอภิปราย การตัดสิน การประชุมแถลงข่าว การได้วาที การแสดง เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ จะการจัดเตรียมโดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรผู้จัดทำข่าว ซึ่งเป็นที่มาของแหล่งข่าวต่าง ๆ

2. ประเภทของข่าวทั่วไป อาจจะแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

2.1 ข่าวหนัก (Hard News) หมายถึง ข่าวที่สร้างสรรประโยชน์ให้แก่สังคม เช่น ข่าวเศรษฐกิจ รัฐศาสตร์ การเมือง การศึกษา เป็นข่าวที่มีเป็นเรื่องเป็นราวแก่ผู้อ่านมากกว่าที่จะให้เฉพาะความรื่นรมย์ (ธีรรัตน์ พันทวี, 2537)

2.2 ข่าวเบา (Soft News) หมายถึง เรื่องข่าวที่เสนอให้ความสบายใจ ไม่ต้องคิดอะไรมาก ข่าวเบามีความสำคัญรองลงไปจากข่าวหนัก เช่น ข่าวสังคม ข่าวที่ประชาชนสนใจ ข่าวกิจกรรมจากสโมสร หรือสมาคมต่าง ๆ ตลอดจนข่าวบันเทิง

ส่วนคุณสมบัติของข่าวที่ดีนั้น ดร.ณิ หิรัญรักษ์ (2529) มองว่า ต้องประกอบไปด้วย

1. ความถูกต้อง หมายถึง ความถูกต้องในการเสนอข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความถูกต้องดังกล่าว จะสามารถกระทำได้โดยการตรวจสอบให้แน่เสียก่อน โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้รับ รวมทั้งชื่อบุคคล สถานที่ตำแหน่ง เป็นต้น ทั้งนี้ จะต้องรวมถึงการใช้ภาษา และตัวสะกดที่ถูกต้อง

2. ความสมดุลย์ หมายถึง ข่าวทุกข่าวจะต้องมีความเน้นหนักข้อเท็จจริง และความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ และได้รับรายละเอียดมากพอในการนำไปประกอบพิจารณา หรือการตัดสินใจอย่างถูกต้อง และอย่างเป็นธรรม

3. ความเป็นกลาง หรือความไม่เอาตัวไปพัวพัน ข่าวที่ดี จะต้องไม่มีการสอดแทรก หรือแสดงความคิดเห็นเข้าไว้ในข่าว จะต้องเป็นการรายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง หรือมีอคติจากผู้เขียน

4. ความกระชับรัด และชัดเจน ข่าวที่ดี จะต้องเป็นข่าวที่เขียนด้วยความชัดเจน ไม่กำกวม ใช้ภาษาสั้น กระชับรัด และเข้าใจง่าย

ส่วนคำจำกัดความของ ข่าววิทยุ นั้น บุญแก้ว ควรหาเวช (2533,148) ได้เขียนไว้ว่า

ข่าววิทยุ คือ เหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นใหม่ และเป็นที่น่าสนใจของผู้ฟัง เรื่องราวและเหตุการณ์นั้นควรเสนอความอยากรู้อยากเห็นของผู้ฟัง เป็นเหตุการณ์ที่ดึงดูดความสนใจ เป็นการบอกผู้ฟังถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งต้องมีความเที่ยงตรง เป็นข้อเท็จจริง และใหม่เสมอ

ส่วนรายการข่าววิทยุ นั้น สุรินทร์ แผลงประสพโชค (อ้างในศรีประภัทร์ สุทธิเสวีวงศ์, 2535, 24) อธิบายว่า หมายถึง รายการวิทยุกระจายเสียงประเภทหนึ่งที่มีเนื้อหาหลัก คือ ข่าวสรุปเหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจของประชาชนทั่วไป โดยจัดเสนอออกอากาศเป็นประจำ หรืออาจเสนอแทรกในช่วงการกระจายเสียงอื่น ๆ ได้ในกรณีเร่งด่วน และเป็นการรายงานความคืบหน้าเพียงสั้น ๆ

และเมื่อพิจารณาข่าววิทยุเปรียบเทียบกับ การเสนอข่าวโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์แล้ว จะเห็นได้ว่า (เกษม ศิริสัมพันธ์, 2508 : 1 - 8)

1. วิทยุกระจายเสียงสามารถเสนอข่าวได้รวดเร็ว และตัดตอนรายการอื่น ๆ เพื่อเสนอข่าวด่วนได้
2. วิทยุกระจายเสียงสามารถเสนอข่าวในขณะที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น และสามารถติดตามเหตุการณ์นั้นได้ตลอดไป
3. เสนอข่าวได้บ่อยครั้ง แต่มักเป็นเนื้อหาที่ย่นย่อ
4. ข่าววิทยุสามารถสร้างความน่าพอใจ
5. การรับฟังสามารถทำกิจกรรมอย่างอื่นควบคู่กันไปด้วย แต่ต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้ฟังเฉพาะด้วย

จากการศึกษาเรื่อง การกำหนดรูปแบบ และวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง ของศรีประภัทร์ สุทธิเสวีวงศ์ (2535) พบว่า มีปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดรายการข่าววิทยุ 3 ปัจจัยย่อย คือ ผู้ควบคุมนโยบาย และนโยบายที่เกี่ยวข้อง ผู้ผลิต หรือผู้จัดรายการ และผู้อุปถัมภ์รายการ รายการข่าววิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ รายการข่าวประเภทเป็นทางการ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ คือ รายการข่าวรวม และรายการข่าวสั้นทุกชั่วโมง และรายการข่าวประเภทไม่เป็นทางการ แบ่งออกเป็นสามรูปแบบ คือ รายการพูดคุยข่าว รายการข่าวชาวบ้าน และรายการละครข่าว

สำหรับปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดรูปแบบ และวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียงโดยตรง คือ ปัจจัยทางด้านนโยบาย คือ นโยบายในระดับรัฐบาล นโยบายในระดับหน่วยงานเจ้าของสถานี และนโยบายในระดับปฏิบัติงานของสถานีวิทยุกระจายเสียง รวมไปถึงผู้ผลิต หรือผู้จัดรายการข่าววิทยุด้วย ส่วนผู้อุปถัมภ์รายการ เป็นปัจจัยที่กำหนดรูปแบบ และวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียงโดยทางอ้อม

คุณค่าของข่าว (News Value)

Allen Bell (1968) กล่าวถึงคุณค่าของข่าวจากบุคคลเป็นข่าว และเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Galtung และ Ruge ว่า มีองค์ประกอบ 12 รายการ ดังนี้

1. ความผิดปกติจากสิ่งที่เคยเป็นอยู่ตามปกติ ทำให้เกิดคุณค่าข่าว และเป็นสิ่งที่สร้างความสนใจให้กับคนฟัง (Negative) เช่น ความหายนะต่าง ๆ
2. ความสด ใหม่ โดยให้เวลาเป็นตัวกำหนดคุณค่าข่าว
3. ความใกล้ชิด (Proximity) เรื่องที่ใกล้ตัว ย่อมมีความสำคัญ และได้รับความสนใจมากกว่า
4. ความสอดคล้อง (Consonance) เป็นสิ่งที่คนได้คาดหวังเอาไว้ในใจว่า สิ่งนี้ควรจะเป็นอย่างนี้
5. สิ่งที่ชัดเจน มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่คลุมเคลือ (Unambiguity) เป็นข้อเท็จจริง (Facts)
6. สิ่งที่ไม่ได้คาดหวัง (Unexpectedness) เช่น วิวัฒนาการใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น
7. สิ่งที่เป็นที่สุด (Superlativeness)
8. สิ่งที่เป็นที่ต้องการของคน อันมีผลมาจากสิ่งที่ใกล้ชิดกับชีวิต และประสบการณ์ของตนเอง (Relevance) ในเรื่องต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง
9. ความเฉพาะตัวของสื่อ (Personalization)
10. บุคคลเด่น สำคัญ ที่เหมาะเป็นข่าว (Elite) รวมไปถึงสิ่งของ หรือคนที่คิดว่า มีบทบาทสำคัญที่สุด
11. สิ่งที่กำหนดมาแล้วจากคุณสมบัติ หรือคุณลักษณะนั้น ๆ (Attribute)
12. ความชัดเจนของข้อมูล (Facility)

อย่างไรก็ดี ประเด็นเรื่องคุณค่าข่าว ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันมากกว่า ข่าวจะมีคุณค่าหรือไม่ยังขึ้นอยู่กับความเป็นภววิสัย (Objectivity) ความถูกต้องแม่นยำ มิใช่เป็นการใช้ความรู้สึกตัดสินว่า เรื่องนี้น่าจะเป็นข่าว หรือเรื่องนี้ไม่น่าจะเป็นข่าว เพราะไม่มีการรายงานข่าวที่ไหนที่ไม่มีอุดมการณ์เข้าไปเจือปน ไม่มีจุดยืนทางการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้อง และไม่มีลักษณะเล่นพรรคเล่นพวกเข้าไปปะปนอยู่เลย (Gerbner, 1964)

ประวัติความเป็นมาของรายการสนทนาข่าว (Talk Radio Programming)

สำหรับในสหรัฐอเมริกา รายการประเภทสนทนาทางวิทยุ (Talk Radio) ได้เริ่มต้นขึ้นในช่วงปี 1970 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของการออกอากาศรายการวิทยุอย่างมาก สถานีวิทยุในกลุ่มคลื่น AM หลายรายการได้เริ่มเปลี่ยนกลยุทธ์ในการจัดรายการ โดยเปลี่ยนรูปแบบของการนำเสนอรายการ จากรายการเพลงไปเป็นรายการในลักษณะพูดคุย ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของรายการสนทนาข่าวทางวิทยุกระจายเสียง

ปรัชญาในการจัดรายการ

รายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่ดีนั้น นอกจากจะต้องทำตัวเป็นสื่อสารมวลชนที่ดีแล้วยังต้องปฏิบัติตัวให้อยู่ภายใต้กรอบของสื่อมวลชนอย่างเคร่งครัดอีกด้วย และจะต้องระมัดระวังในการวางรูปแบบของรายการด้วย ความขัดแย้งมักเกิดขึ้น คือ ในการจัดรายการทางวิทยุนั้นเป็นการยากที่จะทำการตรวจสอบความเป็นกลางของผู้ดำเนินรายการ ดังนั้น ผู้ดำเนินรายการที่ดีจะต้องมีความเชี่ยวชาญ และสามารถที่จะแยกแยะความลำเอียงส่วนตัวออกจากเรื่องต่าง ๆ ที่นำมาสนทนากันได้

แต่ในการดำเนินรายการนั้น จะต้องยอมรับว่า อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มาร่วมในรายการมักจะมี ความลำเอียงส่วนตัวในแต่ละคนอยู่แล้ว ต้องปล่อยให้ทุกคนสามารถแสดงจุดยืนของแต่ละคนในเรื่องนั้น ๆ ออกมา เพื่อการถกเถียงอภิปราย ส่วนผู้ดำเนินรายการจะต้องสนใจซักถามแซกรับเชิญในรายการเฉพาะในประเด็นเท่านั้น และถึงแม้ว่า แซกรับเชิญในรายการจะมีความเห็นตรงข้ามกันในเรื่องนั้น ๆ ก็ตาม

ปรัชญาดังกล่าวข้างต้นไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับ เนื่องจากมีบ่อยครั้งที่ผู้ดำเนินรายการจะทำตัวเป็นผู้ได้ส่วนเอาความผิด บางครั้งจะแสดงการสนับสนุน และอาจแสดงความลำเอียงที่มีอยู่เป็นทุนเดิมออกมา (Susan Tyler Eastman, Sysney W. Head and Lewis Klien, อ้างใน สุภาวรรณ จรุงเมธา, 2538)

กระบวนการผลิตข่าว (News Production Process)

Jeremy Tunstall กล่าวถึงกระบวนการผลิตข่าวว่า เป็นวงจรรวมของการผลิตที่มีความเกี่ยวพันกันใน 4 ขั้นตอน ดังนี้ (John Hartley, 1985)

1. การวางแผน (Planning) คือ การเตรียมการผลิตที่สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จอันสูงส่ง โดยลดช่องว่างของอัตราการเสี่ยงลงให้เหลือน้อยที่สุด

2. การรวบรวม (Gathering) คือ การปฏิบัติการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ต้องการด้วยวิธีการต่างๆ ภายใต้กรอบของงานที่กำหนดขึ้น การผลิตข่าว จะมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการรวบรวมข่าว รวมทั้งข้อมูล และผู้ที่ปฏิบัติงาน วิธีการรวบรวมข่าว ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ และการตัดสินใจก็เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบนั้น

3. การคัดเลือก (Selection) คือ การกลั่นกรองคัดเลือกเอาข้อมูลที่มีความต้องการหรือการทำหน้าที่ของผู้เฝ้าประตู (Gate Keeper) นั้นเอง

4. การนำเสนอ (Presentation) คือ การนำเอาเรื่องที่ได้รับการคัดเลือกแล้วนำเสนอ โดยเผยแพร่กระจายไปสู่ผู้รับบริการ หรือผู้บริโภคด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เป็นสิ่งตีพิมพ์ กระจายเสียง หรือแพร่ภาพทางวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น

แนวคิดเรื่องความเป็นกลางของสื่อมวลชน

ดร.ณิ หิรัญรักษ์ (2529) กล่าวถึงลักษณะของการพิจารณาคุณภาพของข่าว (Quality of News) ว่า ความเป็นกลางเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สื่อมวลชนจะต้องยึดปฏิบัติตลอดเวลา ซึ่งอาจพิจารณาความเป็นกลางในแง่คุณภาพของข่าวได้ 4 ประการดังนี้ คือ

1. การรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ ซึ่งจะต้องปราศจากความมีอคติ และลำเอียงใด ๆ ทั้งสิ้น

2. นักข่าวจะต้องรายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมาด้วยความสุจริตใจ

3. การรายงานข่าวในปัจจุบัน จะเป็นการรายงานข่าวแบบอธิบายความข่าว ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถของนักข่าวในการที่จะอธิบายเหตุการณ์ให้ผู้รับสารได้เข้าใจสถานการณ์และภูมิหลังของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ ซึ่งการอธิบายความข่าวนี้อาจไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการสอดแทรกความคิดเห็นของนักข่าวได้ในบางครั้ง

4. ความเป็นกลางในการเสนอข่าวนั้นเป็นไปได้ยากมาก เพราะบางครั้งนักข่าวมักใช้อารมณ์ความรู้สึก และความคิดเห็นส่วนตัวลงไปปะปนในเวลารายงานข่าว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ความมีอคติ และความลำเอียงเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ความยุติธรรม และความเป็นกลางยังเป็นสิ่งสำคัญที่นักข่าวจะต้องระลึกถึง และปฏิบัติตามให้ได้

ในขณะที่ สุภา ศิริมานนท์ (2525) กล่าวถึง หลักแห่งจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ในด้านความเป็นกลาง ซึ่งอาจจะนำประยุกต์เข้ากับสื่อวิทยุกระจายเสียงได้ว่า มีข้อปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. หลักว่าด้วยความแท้จริง (Objectivity)
 - 1.1 ความไม่เป็นฝักเป็นฝ่าย (Impartiality)
 - 1.2 ความปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Absence of Conflict of Interest)
 - 1.3 โอกาสของการปฏิเสธ (Opportunity of Denial)
 - 1.4 การละเว้นเสียจากความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด (Avoidance of Cronyism)
 - 1.5 การละเว้นเสียจากความเคียดแค้นพยาบาท (Avoidance of Vengeance)

2. หลักว่าด้วยความซื่อสัตย์ (Honesty) หรือความสัตย์จริง การรักษาความสัตย์จริงประกอบด้วยหลัก 2 ประการคือ
 - 2.1 ต้องเสนอรายงานข่าวที่เป็นจริง มิใช่เสนอนวนิยาย
 - 2.2 นักหนังสือพิมพ์ต้องรักษาവാจาที่ได้ให้คำมั่น หรือได้ตักปากตกลงกับใครเขาไว้

3. หลักว่าด้วยความบังควร และไม่บังควร ซึ่งมนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษย์ (Human Decency)
 - 3.1 การปราศจากความลำเอียงต่อคนต่างชาติ หรือต่างภาษา
 - 3.2 การปราศจากความลำเอียงต่อคนต่างศาสนา
 - 3.3 การใช้ถ้อยคำที่ไม่ก่อให้เกิดความชิงชังรังเกียจ

4. หลักว่าด้วยการลอกเรื่องของคนอื่นแล้วก็กักเอาเป็นของตน (Plagiarism)

แนวคิดเรื่องสื่อมวลชนกับการกำหนดวาระ (Agenda Setting)

การกำหนดวาระ (Agenda Setting) หมายถึง การเสนอ หรือไม่เสนอข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสื่อมวลชน มีผลให้สาธารณชนมีความคิดเห็นคล้อยตามว่า เรื่องนั้นเป็นหัวข้อหรือประเด็นที่มีความสำคัญหรือไม่มีความสำคัญที่จะนำมาพิจารณากัน (พีระ จิโรสภณ, 2529)

แมคคอม และชอว์ (McCombs and Shaw, 1973, 1993) เป็นผู้ริเริ่มใช้ แนวความคิด การกำหนดวาระ เพื่อใช้บรรยายปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่ได้สังเกตเห็นมานาน และได้ศึกษากันในแง่มุมมองของการรณรงค์ ตัวอย่างเช่น ภายใต้บริบทของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม นักเขียนบางคน กล่าวว่า แนวความคิดนี้มีใช้ของใหม่ วอลเตอร์ ลิปพ์มันน์ (Lippman, W., 1922) เคยกล่าวความคิดเห็นไว้ในวารสาร Public Opinion เมื่อปี ค.ศ. 1922 ว่า “สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างภาพต่าง ๆ ในหัวสมองของคนเรา” นอกจากนี้ โคเฮน (Cohen, B.C., 1963) ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดในเรื่องนี้ เขากล่าวถึง อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ในการเป็นผู้บอกกับผู้อ่านว่า เรื่องอะไรควรที่จะคิด (What to think about)

ดังนั้น ในช่วงแรก มีผู้นำทฤษฎีนี้ไปเป็นประโยชน์ในการรณรงค์หาเสียงทางการเมือง โดยการย้าให้สาธารณชนเห็นว่า ประเด็นเรื่องใดเป็นเรื่องสำคัญควรแก่การพิจารณาในขณะนั้น แล้วชี้ให้เห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งเป็นผู้รอบรู้ปัญหานั้น ๆ ดีกว่าผู้สมัครคนอื่น ๆ เช่น ในการเลือกตั้งชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาช่วงอดีตประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ และประธานาธิบดีเรแกน เมื่อปี 1980 พรรครีพับลิกันพยายามชี้ให้เห็นว่า ปัญหาเศรษฐกิจเงินเฟ้อ คนว่างงานเป็นปัญหาสำคัญสุดยุดขณะนั้น ผู้ที่จะแก้ปัญหานี้ได้ดีกว่าก็คือ ประธานาธิบดีเรแกน ซึ่งประชาชนก็คล้อยตามและประธานาธิบดีเรแกนก็ชนะไปอย่างท่วมท้น (พีระ จิรโสภณ, 2529)

ต่อมาเกิดการถกเถียงเรื่องของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในประเด็นการกำหนดวาระดังนี้ ลาซาเฟลด์ และคณะ (Lazarfeld et al, 1944) มองว่า นักการเมืองพยายามที่จะพูด เพื่อสร้างความแน่ใจให้แก่ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ภารกิจที่สำคัญที่สุด คือ ความพยายามที่จะหล่อหลอมความคิดเห็นของครอบข้างให้คล้อยตามกลุ่มของตน ทางด้านเทรนาแมน และแมคควอล (Trenaman and McQuail, 1961) ชี้ให้เห็นว่า มีหลักฐานยืนยันหนักแน่นว่า “คนเราคิดในเรื่อง เขาถูกบอกให้คิด แต่ไม่ได้คิดอยู่ในระดับเดียวกับที่เขาถูกบอกนั้น” ผลการศึกษาพบว่า การจัดลำดับความสำคัญต่อเรื่องต่าง ๆ ที่สื่อมวลชนนำเสนอต่อสาธารณะกับการจัดลำดับความสำคัญของสาธารณชน และนักการเมืองนั้นมีความสอดคล้องกันอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม เดวิส และโรบินสัน (Davis and Robinson, 1986) กลับมองว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดวาระที่ผ่านมามักจะละเลยถึงผลกระทบที่เป็นไปได้ว่า สิ่งที่ประชาชนคิด เกี่ยวข้องกับอะไร ใครที่สำคัญที่สุด สิ่งที่สำคัญเกิดขึ้นที่ไหน และทำไมสิ่งต่างๆ จึงมีความสำคัญ ต่อมาโรเจอร์ส และเดียร์ริง (Rogers and Dearing, 1987) ค้นพบว่า มีความจำเป็นต้องแบ่ง แยกให้ชัดเจนในความแตกต่างของการกำหนดวาระ 3 ประเภท คือ ความสำคัญอันดับแรกของ สื่อ ความสำคัญอันดับแรกของสาธารณะ และความสำคัญอันดับแรกของนโยบาย การกำหนดวาระ ทั้ง 3 ประเภท มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน และหลายทิศทาง

ส่วนครอส เดวิส และเบคเกอร์ (Krauss Davis and Becker, 1982) ลงความเห็นว่าเป็นแนวคิดเรื่อง “การกำหนดวาระ” เป็นความคิดที่มีความเป็นไปได้ แต่อาจจะพิสูจน์ให้เห็นจริงไม่ได้ ซึ่งการสรุปในลักษณะนี้ มีข้อกลางแคลงใจจากปัจจัย 2 ประการ คือ การขาดการใช้วิธีการศึกษาที่เข้มงวด และในตัวทฤษฎีก็ยังไม่มีความคลุมเครืออีกด้วย

สมมติฐานนี้มีข้อสมมติเบื้องต้นว่า “กระบวนการของการมีอิทธิพลทางความคิดซึ่งเริ่มต้นไหลจากการจัดลำดับความสำคัญของเรื่องที่เกี่ยวข้องของกลุ่มนักการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มต่าง ๆ ไปสู่การจัดลำดับความสำคัญของสื่อมวลชน และท้ายที่สุดก็ไหลไปสู่ความคิดเห็นของสาธารณชน” แต่อาจมีแบบจำลองอื่น ๆ ที่อธิบายแตกต่างกัน เช่น แบบจำลองที่ว่า “ สาธารณะต่างหากที่กำหนดลำดับความสำคัญให้แก่ นักการเมือง และสื่อมวลชน” ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ สมควรจะเป็นพื้นฐานของทฤษฎีการเมือง และเป็นหลักการของสื่อมวลชนที่เน้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสาธารณชน ดังนั้น จึงควรสรุปได้ว่า สื่อมวลชนอาจจะเล่นบทบาทในการรณรงค์ และกำหนดวาระได้ 3 แบบ แต่ภายใต้สถานการณ์ที่มีความแตกต่างกัน แบบจำลองต่าง ๆ ก็จะแตกต่างกันไปคนละแบบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้านี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ตามการแบ่งเนื้อหาของงานวิจัย คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข่าววิทยุ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์การเนชั่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข่าววิทยุ

ศศิ เตชะจันทร์ (2536) ศึกษาการเผยแพร่ประชาธิปไตยของรายการสนทนาทางวิทยุระหว่างนายมั่น ชูชาติ กับนายคง รักไทย ช่วง พ.ศ. 2484 - 2486 พบว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้ลัทธิชาตินิยมในการบริหารประเทศ และมีความต้องการให้ประเทศไทยเป็นเอกราช ต้องการให้ประเทศไทยเป็นอธิปไตย และต้องการเห็นประเทศไทยมีความเป็นชาติ และต้องการเห็นคนไทยมีความเป็นไทยจริง ๆ คือ รักชาติ รักแผ่นดิน และรักสามัคคี

สมสุข หินวิมาน (2534) ศึกษาวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยกับการสร้างค่านิยมของรัฐบาล : วิเคราะห์ข่าวภาคถ่ายทอด พบว่า ข่าววิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์เป็นสื่อมวลชนที่อยู่ภายใต้การควบคุม และสั่งการของรัฐมาโดยตลอด ทำให้องค์กรผู้ผลิตข่าวมีความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ทำงาน แบบข้าราชการ กับอุดมการณ์ของนักวิชาชีพ ซึ่งนำไปสู่การต่อรองระหว่างอุดมการณ์ทั้งสอง และบุคลากรส่วนใหญ่ ยังคงความคิดในการทำงานแบบข้าราชการทั้งในลักษณะที่เห็นพ้อง และลักษณะความยินยอม

เครือวัลย์ ชัชกุล (2536) วิเคราะห์การนำเสนอหัวข้อของหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ พบว่า ผู้นำเสนอหัวข้อ ได้แก่ หัวหน้าข่าวหนังสือพิมพ์ บรรณาธิการประจำวันวิทยุ และโทรทัศน์ จะคัดเลือกข่าวที่ผ่านกระบวนการคัดเลือกมาแล้วเรียงลำดับความสำคัญ ทั้งนี้ แม้ว่า บรรณาธิการข่าวจะคัดเลือกข่าวเอง แต่ทว่า เป็นการทำงานอยู่ในองค์กรสังคม คุณค่าของข่าวจึงเป็นคุณค่า ซึ่งเกิดขึ้นภายในนโยบายของเจ้าของสื่อ และผู้ร่วมงาน กับปัจจัยภายนอก ได้แก่ ระบบการเมือง การควบคุมของกฎหมาย และวัฒนธรรมสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเนชั่น

สุภาวรรณ จรูญเมธา (2538) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ประชาชนสนใจรับฟังรายการข่าววิทยุในลักษณะสนทนาข่าว ศึกษาเฉพาะกรณี : รายการวิทยุเนชั่นนิวส์ทอล์ค พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในวัยทำงาน มีระดับการศึกษาสูง มีรายได้ค่อนข้างมาก และมีอาชีพเป็นหลักแหล่งมั่นคงดี เป็นอาชีพที่ต้องพบปะกับผู้คนเป็นประจำ มีรถยนต์ส่วนบุคคลเป็นพาหนะ และรับฟังรายการเนชั่น นิวส์ทอล์ค ขณะขับรถ และที่บ้าน มีความสนใจเหตุการณ์บ้านเมืองมากเป็นพิเศษ รับฟังรายการด้วยความตั้งใจ เพื่อเสริมความรู้ เป็นคนทันสมัย และสามารถพูดคุยกับคนอื่น ๆ ได้

ยุวดี มณีกุล (2539) ศึกษาวัฒนธรรมองค์การสื่อสิ่งพิมพ์ กับขีดความสามารถในการขยายธุรกิจข้ามสื่อ พบว่า ลักษณะขององค์การเนชั่น คือ การมีผู้นำ 2 คน ได้แก่ ธนาชัย อีร์พัฒน์วงศ์ ซึ่งรับผิดชอบด้านบริหารธุรกิจ ทำให้ผู้นำอีกคนหนึ่ง คือ สุทธิชัย ทยุ่น สามารถสร้างภาพลักษณ์ของนักสื่อสารมวลชนแบบอุดมคติได้เต็มที่ และใช้ภาพลักษณ์นี้เป็นจุดขายขององค์การ ทางด้านกลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ก็มีธรรมชาติของคุณลักษณะพ้องกันในเรื่องความก้าวร้าว นอกจากนี้ ผู้บริหารมีแนวทางจัดการวัฒนธรรมย่อยในองค์การให้เกิดเอกภาพในความหลากหลายได้ ที่ผ่านมาองค์การเนชั่นประสบปัญหาเรื่องการลาออกของบุคลากรอยู่เสมอ ทำให้ผู้บริหารประกาศนโยบายสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้น ส่วนทิศทางการขยายธุรกิจข้ามสื่อ นั้น พบว่า เป็นไปตามทิศทางการอุตสาหกรรมสื่อมวลชนมุ่งสู่สถานะของบริษัทผลิตสื่อครบวงจร ส่วนความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับการขยายธุรกิจข้ามสื่อ นั้น พบว่า เมื่อต้องร่วมมือกับองค์การอื่นเพื่อการข้ามสื่อ องค์การเนชั่นใช้ภาพลักษณ์ของผู้นำ เพื่อสร้างเงื่อนไขในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยยังคงรักษาความเป็นอิสระของตนเอง ขณะเดียวกันองค์การเนชั่นต้องปรับปรุงรูปแบบและการนำเสนอข่าวให้เบาลง เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของสื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ที่เป็นสื่อบันเทิงโดยคงหลักการทำงานเชิงจรรยาบรรณในวิชาชีพ และคุณลักษณะก้าวร้าวตามความหมายแง่บวกไว้